

Justitieutskottets betänkande 2020/21:JuU10

Åtgärder till skydd för Sveriges säkerhet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag om kompletteringar av säkerhetsskyddslagen. Förslaget syftar till att stärka skyddet för Sveriges säkerhet och innebär bl.a. följande:

- Verksamhetsutövare som avser att överlåta säkerhetskänslig verksamhet eller viss egendom ska vara skyldiga att genomföra en särskild säkerhetsskyddsbedömning och en lämplighetsprövning.
- Verksamhetsutövare ska vara skyldiga att inför överlåtelser samråda med en samrådsmyndighet.
- Samrådsmyndigheten ska få möjlighet att förelägga verksamhetsutövare att vidta åtgärder för att uppfylla sina skyldigheter enligt lagen och ytterst besluta att en överlåtelse inte får genomföras (förbud).
- En överlåtelse i strid med ett förbud ska vara ogiltig.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2021.

Vidare föreslår utskottet att riksdagen gör två tillkännagivanden till regeringen om att införa en tidsbegränsning av samrådsmyndighetens handläggningstid och om bättre möjligheter till stöd och vägledning för verksamhetsutövare.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden.

I betänkandet finns totalt fyra reservationer (M, C, KD, L).

Behandlade förslag

Proposition 2020/21:13 Åtgärder till skydd för Sveriges säkerhet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet.

Sex yrkanden i följd motioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden.....	6
Åtgärder till skydd för Sveriges säkerhet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet	6
Reservationer	16
1. Överklagandeinstans, punkt 3 (M, KD).....	16
2. Ett enhetligt regelverk för krigsmateriel m.m., punkt 5 (M, C, KD, L).....	16
3. En heltäckande reglering av säkerhetskänslig verksamhet, punkt 6 (M, C, KD)	17
4. Ett samlat ansvar som kontaktpunkt, punkt 7 (M, KD)	17
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	19
Propositionen	19
Följdmotionerna	19
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	20
<i>Bilaga 3</i>	
Försvarsutskottets yttrande 2020/21:FöU2y	24
<i>Bilaga 4</i>	
Utrikesutskottets yttrande	30

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Åtgärder till skydd för Sveriges säkerhet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i säkerhetsskyddslagen (2018:585), med den ändringen i 1 kap. 1 § att orden ”(säkerhetskänslig verksamhet)” skrivs med kursiv stil.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:13.

2. Samrådsmyndighetens handläggningstid

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om tidsbegränsning av samrådsmyndighetens handläggningstid och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3729 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 1.

3. Överklagandeinstans

Riksdagen avslår motion

2020/21:3729 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 4.

Reservation 1 (M, KD)

4. Stöd och vägledning till verksamhetsutövare

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om bättre möjligheter till stöd och vägledning till verksamhetsutövare, och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3729 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 3.

5. Ett enhetligt regelverk för krigsmateriel m.m.

Riksdagen avslår motion

2020/21:3729 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 5.

Reservation 2 (M, C, KD, L)

6. En heltäckande reglering av säkerhetskänslig verksamhet

Riksdagen avslår motion

2020/21:3724 av Johan Hedin (C).

Reservation 3 (M, C, KD)

7. Ett samlat ansvar som kontaktpunkt

Riksdagen avslår motion

2020/21:3729 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 4 (M, KD)

Stockholm den 19 november 2020

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Lundh Sammeli

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Lundh Sammeli (S), Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Petter Löberg (S), Louise Meijer (M), Adam Marttinen (SD), Maria Strömkvist (S), Johan Hedin (C), Linda Westerlund Snecker (V), Ellen Juntti (M), Katja Nyberg (SD), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S), Johan Pehrson (L), Bo Broman (SD), Ingemar Kihlström (KD) och Johanna Öfverbeck (MP).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2020/21:13 Åtgärder till skydd för Sveriges säkerhet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet. I propositionen föreslår regeringen kompletteringar av säkerhetsskyddslagen (2018:585) när det gäller överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet, i syfte att stärka skyddet för Sveriges säkerhet.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Två motioner har väckts med anledning av propositionen. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

Utskottet beslutade den 15 oktober 2020 att ge försvarsutskottet och utrikesutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen och motionerna i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Försvarsutskottets yttrande finns i bilaga 3 och utrikesutskottets yttrande finns i bilaga 4.

Det kan nämnas att riksdagen tidigare gett regeringen tillkänna att återkomma med förslag till ändringar i säkerhetsskyddslagen när det gäller överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet (bet. 2019/20:UU18, rskr. 2019/20:332).

Utskottets överväganden

Åtgärder till skydd för Sveriges säkerhet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändring i säkerhetsskyddslagen. Förslaget innebär nya bestämmelser om överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet, i syfte att stärka skyddet för Sveriges säkerhet.

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om tidsbegränsning av samrådsmyndighetens handläggningstid och bättre möjligheter till stöd och vägledning för verksamhetsutövare samt tillkännager detta för regeringen. Därmed bifaller riksdagen två motionsyrkanden.

Riksdagen avslår motionsyrkandena om överklagandeinstans, ett samlat ansvar som kontaktpunkt, ett enhetligt regelverk för krigsmateriel och en heltäckande reglering av säkerhetskänslig verksamhet.

Jämför reservation 1 (M, KD), 2 (M, C, KD, L), 3 (M, C, KD) och 4 (M, KD).

Bakgrund

Den 1 april 2018 trädde en ny säkerhetsskyddslag i kraft. Lagen gäller för den som till någon del bedriver säkerhetskänslig verksamhet, vilket i 1 kap. 1 § definieras som verksamhet som är av betydelse för Sveriges säkerhet eller som omfattas av ett för Sverige förpliktande internationellt åtagande om säkerhetsskydd. Med säkerhetsskydd avses enligt 1 kap. 2 § skydd av säkerhetskänslig verksamhet mot spioneri, sabotage, terroristbrott och andra brott som kan hota verksamheten samt skydd i andra fall av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. I samma bestämmelse definieras begreppet säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter som uppgifter som rör säkerhetskänslig verksamhet, och som därför omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), eller uppgifter som skulle ha omfattats av sekretess enligt den lagen om den hade varit tillämplig. Säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter ska delas in i fyra säkerhetsskyddsklasser (kvalificerat hemlig, hemlig, konfidentiell eller begränsat hemlig) utifrån den skada som ett röjande av uppgiften kan medföra för Sveriges säkerhet eller för Sveriges förhållande till en annan stat eller mellanfolklig organisation.

Den som bedriver säkerhetskänslig verksamhet är enligt säkerhetsskyddslagen skyldig att bedriva ett säkerhetsskyddsarbete. Detta innebär i korthet att verksamhetsutövaren ska utreda vilket behov som finns av säkerhetsskydd och med utgångspunkt i denna säkerhetsskyddsanalys planera och vidta ett väl avvägt och balanserat säkerhetsskydd där olika säkerhetsskyddsåtgärder inom områdena informationssäkerhet, fysisk säkerhet och personalsäkerhet samverkar med varandra.

Enligt 2 kap. 9 § säkerhetsskyddsförordningen (2018:658) ska den som avser att överlåta säkerhetskänslig verksamhet till en enskild anmäla det till Säkerhetspolisen eller Försvarsmakten innan förfarandet inleds. Verksamhetsutövaren ska också upplysa den enskilde om att säkerhetsskyddslagen gäller för verksamheten.

Säkerhetsskyddslagstiftningen innehåller däremot inte några bestämmelser som innebär en uttrycklig skyldighet för verksamhetsutövare att pröva lämpligheten av en överlåtelse, eller som ger tillsynsmyndigheterna möjlighet att ingripa mot eller förhindra en överlåtelse som är olämplig från säkerhetsskyddssynpunkt.

I andra länder förekommer regleringar som på olika sätt begränsar utländska aktörers möjligheter att investera i och därmed få inflytande över nationella företag när en sådan investering har säkerhetspolitiska implikationer. I Sverige finns i dag endast begränsade möjligheter att granska och i förekommande fall förhindra utländska direktinvesteringar. Lagen (1992:1300) om krigsmateriel ger en indirekt sådan möjlighet, men endast i fråga om verksamheter som faller inom den lagens tillämpningsområde.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/452 om upprättande av en ram för granskning av utländska direktinvesteringar i unionen trädde i kraft den 11 april 2019 och ska tillämpas fr.o.m. den 11 oktober 2020. Förordningen innebär bl.a. en skyldighet för varje medlemsstat att inrätta en nationell kontaktpunkt för utbyte av uppgifter och synpunkter kring utländska direktinvesteringar.

I augusti 2019 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag på hur ett svenskt system för granskning av utländska direktinvesteringar inom skyddsvärda områden kan utformas. Av direktiven framgår att Sverige behöver införa ett sådant granskningssystem (dir. 2019:50). Utredningen, som antagit namnet Direktinvesteringsutredningen, har överlämnat ett delbetänkande (SOU 2020:11). Regeringen beslutade den 4 juni 2020 att utse Inspektionen för strategiska produkter (ISP) till kontaktpunkt enligt ovan nämnda förordning, i enlighet med delbetänkandets förslag. Den 1 november 2020 trädde lagen (2020:826) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om utländska direktinvesteringar i kraft (för mer information om den hänvisas till bet. 2020/21:UU3, rskr. 2020/21:13).

Propositionen

Behovet av en ny reglering

I propositionen skriver regeringen att flera svenska myndigheter uttryckt att det finns en problematik kring bl.a. utländskt övertagande av känslig infrastruktur och teknologi i Sverige. Utländska uppköp och andra överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet eller egendom som är av betydelse för Sveriges säkerhet kan leda till oåterkalleliga negativa konsekvenser för Sveriges säkerhet. Det är därför enligt regeringen av stor vikt att staten kan ingripa mot olämpliga överlåtelser av sådan verksamhet och egendom, vilket gäller oavsett om förvärvaren är utländsk eller svensk. I samband med att viruset som orsakar sjukdomen covid-19 drabbade världen under våren 2020 uppmärksammades det i olika sammanhang att företag som bedriver säkerhetskänslig verksamhet kan vara särskilt utsatta för förvärvsförsök.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det finns starka skäl att nu genomföra de delar av förslagen i betänkandet *Kompletteringar till den nya säkerhetsskyddslagen* (SOU 2018:82) som avser överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet och egendom av betydelse för Sveriges säkerhet. Regeringen framhåller att detta är ett första steg på vägen mot en bredare och permanent reglering på området och att den avser att återkomma till resterande förslag i betänkandet. Regeringen uttalar också att det finns behov av att återkomma till frågan om granskning av utländska direktinvesteringar och om hur säkerhetsskyddslagstiftningen ska förhålla sig till detta när Direktinvesteringsutredningen har slutredovisat sitt uppdrag, vilket ska ske senast den 2 november 2021.

Krav på särskild säkerhetsskyddsbedömning och lämplighetsprövning

I propositionen föreslår regeringen att det ska införas skyldigheter för en verksamhetsutövare som avser att överlåta hela eller någon del av den säkerhetskänsliga verksamheten, eller egendom som har betydelse för Sveriges säkerhet eller ett för Sverige förpliktande internationellt åtagande om säkerhetsskydd. Innan förfarandet för en sådan överlåtelse inleds ska verksamhetsutövaren genom en särskild säkerhetsskyddsbedömning identifiera vilka säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller vilken säkerhetskänslig verksamhet i övrigt som förvärvaren kan få tillgång till och som kräver säkerhetsskydd. Med utgångspunkt i den särskilda säkerhetsskyddsbedömningen och övriga omständigheter ska verksamhetsutövaren göra en lämplighetsprövning av överlåtelser. Om överlåtelserna är olämpliga från säkerhetsskyddssynpunkt ska överlåtelserna inte få genomföras.

Överlåtelser av fast egendom undantas uttryckligen i den föreslagna bestämmelsen i 2 kap. 7 § säkerhetsskyddslagen. Enligt regeringen kräver en sådan reglering ytterligare överväganden bl.a. när det gäller förhållandet till regleringen om lagfart och godtrosvärk, och regeringen avser därför att återkomma till frågan.

Regeringen konstaterar de nu föreslagna bestämmelserna i säkerhetskyddslagen och befintliga regelverk om krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden kan få delvis överlappande tillämpningsområden. Regeringen bedömer att sådana överlåtelser bör kunna undantas från de föreslagna skyldigheterna i säkerhetsskyddslagen. Det finns även på vissa andra områden lagstiftning som innehåller bl.a. krav på samråd eller tillstånd för överlåtelser, där intresset av att värna Sveriges säkerhet beaktas, t.ex. lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation och lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet. Mot denna bakgrund föreslås att regeringen ska få meddela föreskrifter om ytterligare undantag från skyldigheterna samt besluta om undantag i enskilda fall om det finns särskilda skäl. Enligt regeringen kan särskilda skäl exempelvis föreligga för överlåtelser inom försvars- eller underrättelseområdet samt vid höjd beredskap, och regeringen avser att besluta om sådana undantag.

En skyldighet att samråda

Regeringen föreslår en samrådsskyldighet för verksamhetsutövaren, som i huvudsak innebär följande. Om lämplighetsprövningen leder till bedömningen att överlåtelser inte är olämplig från säkerhetsskyddssynpunkt, ska verksamhetsutövaren samråda med samrådsmyndigheten. Vilken eller vilka myndigheter som ska vara samrådsmyndighet bör enligt regeringen bestämmas i förordning.

Enligt förslaget ska samrådsmyndigheten få besluta att förelägga verksamhetsutövaren att vidta åtgärder för att fullgöra sina skyldigheter enligt säkerhetsskyddslagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen. Bestämmelserna ska även gälla den som avser att överlåta aktier eller andelar i säkerhetskänslig verksamhet, dock inte aktier i publika aktieföretag. Om överlåtare inte samråder med samrådsmyndigheten trots att det finns en skyldighet att göra det, ska myndigheten få inleda samrådet. Om ett beslut om föreläggande inte följs eller om överlåtelserna är olämplig från säkerhetsskyddssynpunkt även om ytterligare åtgärder vidtas, ska samrådsmyndigheten få besluta att överlåtelserna inte får genomföras, dvs. ett förbud.

Enligt 9 § första stycket förvaltningslagen (2017:900) ska ärenden handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Regeringen anser att det inte finns något behov av att därutöver reglera samrådsmyndighetens handläggningstid.

Beslut om att överlåtelserna är ogiltiga

Regeringens förslag innebär att en överlåtelserna som sker i strid med ett förbud ska vara ogiltiga. Om en överlåtelserna har genomförts utan samråd och förutsättningarna för ett förbud är uppfyllda, ska samrådsmyndigheten i efterhand få besluta om ett förbud. Även i sådana fall ska överlåtelserna vara ogiltiga.

Om en överlåtelse är ogiltig föreslås vidare att samrådsmyndigheten ska få besluta om de förelägganden mot överlåtaren och förvärvaren som behövs för att förhindra skada för Sveriges säkerhet. Ett sådant beslut om föreläggande ska dessutom få förenas med vite.

Överklagande

Eftersom beslut om förelägganden under samrådet är förvaltningsbeslut anser regeringen att en naturlig utgångspunkt är att besluten överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Regeringen gör bedömningen att sådana förelägganden normalt sett inte aktualiserar den sorts utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiska överväganden som bör hanteras av regeringen. Regeringen konstaterar dock att det kan vara fråga om mycket känsliga uppgifter ur ett säkerhetsperspektiv. Mot denna bakgrund anser regeringen att det finns skäl att koncentrera målen till en domstol, som då bl.a. kan upparbeta den särskilda kompetens på området som krävs och vidta de säkerhetsskyddsåtgärder som behövs. Regeringen föreslår därför att samrådsmyndighetens beslut om föreläggande ska få överklagas till Förvaltningsrätten i Stockholm. När ett sådant beslut överklagas ska samrådsmyndigheten vara motpart i domstolen, och vid överklagande till kammarrätten ska prövningstillstånd krävas.

När det gäller överklagande av beslut om förbud mot överlåtelser anser regeringen att vissa andra argument gör sig gällande än när det endast rör sig om överklagande av beslut om föreläggande under samrådet. Ärenden som rör beslut om förbud kan antas ha en stor betydelse för Sveriges säkerhet och aktualisera den sorts utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiska överväganden som bör hanteras av regeringen. I enlighet med detta föreslås i propositionen att beslut om förbud ska få överklagas till regeringen. Detsamma gäller beslut om förelägganden som avser en genomförd och ogiltig överlåtelse.

I fråga om risken för parallella processer om samma sak konstaterar regeringen att ett föreläggande under samrådsförfarandet ofta bör ha förfallit när ett slutligt beslut om att överlåtelsen inte får genomföras väl har fattats. Om parallella processer skulle uppkomma hos en allmän förvaltningsdomstol respektive regeringen kan detta vidare hanteras genom sedvanliga handläggningsåtgärder, exempelvis genom beslut om vilandeförklaring. Regeringen är av uppfattningen att det inte skulle vara en lämplig ordning att låta alla beslut enligt de föreslagna bestämmelserna överklagas till antingen regeringen eller en allmän förvaltningsdomstol.

Ikraftträdande

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2021.

Regeringens redovisning av tillkännagivanden

I juni 2020 föreslog utrikesutskottet med stöd av sin initiativrätt i 9 kap. 16 § första stycket riksdagsordningen att riksdagen skulle göra ett tillkännagivande

till regeringen om att regeringen snarast ska genomföra åtgärder för att möjliggöra granskning av utländska investeringar inom skyddsvärda områden, däribland återkomma till riksdagen med förslag till ändringar i säkerhetsskyddslagen vad gäller överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet samt snarast utse den myndighet som ska vara kontaktpunkt enligt EU-förordningen (2019/452) om utländska direktinvesteringar. Riksdagen beslutade den 16 juni 2020 i enlighet med utskottets förslag (bet. 2019/20:UU18, rskr. 2019/20:332).

Regeringen anger i propositionen att den del av tillkännagivandet som avser ändringar i säkerhetsskyddslagen är tillgodosett genom propositionen.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3729 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att överväga att införa en borte tidsgräns för när en samrådsmyndighet ska fatta beslut om en överlåtelse. Vidare begärs ett tillkännagivande om att beslut om förelägganden ska överklagas till regeringen (yrkande 4). Motionärerna framhåller också vikten av bättre möjligheter till stöd och vägledning för de verksamhetsutövare som berörs av den nya regleringen (yrkande 3), t.ex. i form av dialog med samrådsmyndigheten och generella riktlinjer. I samma motion begärs även ett tillkännagivande om att ge ISP ett samlat ansvar som kontaktpunkt för utländska direktinvesteringar och överlåtelse av säkerhetskänslig verksamhet (yrkande 2). Motionärerna vill också att det görs en särskild översyn av förslagets konsekvenser för den svenska försvarsindustrin och dess möjligheter att kunna exportera sina produkter och tjänster. Mot den bakgrunden begärs slutligen ett tillkännagivande om ett enhetligt regelverk för krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden (yrkande 5).

I motion 2020/21:3724 av Johan Hedin (C) begärs ett tillkännagivande om att Sverige behöver en heltäckande reglering av säkerhetskänslig verksamhet som också innehåller de förslag som Kommittén för förbättrat skydd för totalförsvarsverksamhet lagt fram.

Pågående arbete

I sitt slutbetänkande Förbättrat skydd för totalförsvaret (SOU 2019:34), som överlämnades till regeringen i maj 2019, föreslog Kommittén för förbättrat skydd för totalförsvarsverksamhet bl.a. att ett statligt kontrollsystem införs med möjlighet för staten att granska och ytterst villkora eller förbjuda överlåtelser och upplåtelse av utpekad egendom som är av väsentligt intresse för totalförsvaret. Det gäller hamnar, flygplatser och fastigheter i områden med geografiska förhållanden av väsentlig betydelse för det militära försvaret. Det föreslås också införas ett krav på att fysiskt skyddade anläggningar som inrättats för behov inom civilt försvar endast får avvecklas, överlåtas eller upplåtas av en kommun eller ett landsting efter medgivande från staten. Vidare

föreslås en generell uttrycklig skyldighet i lag för kommuner och landsting att beakta totalförsvarets krav i sin verksamhet samt att staten genom länsstyrelsen ges en utökad möjlighet att tillvarata totalförsvarets intressen i den fysiska planeringsprocessen.

Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Försvarsutskottets yttrande

Försvarsutskottet har yttrat sig över propositionen i de delar som berör försvarsutskottets beredningsområde samt över kommittémotion 2020/21:3729 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkandena 1, 3 och 5 samt motion 2020/21:3724 av Johan Hedin (C). I yttrandet anför försvarsutskottet bl.a. följande:

När utländska aktörer försöker förvärva svenska företag som bedriver säkerhetskänslig verksamhet eller utvecklar känsliga teknologier kan det innebära risker för Sveriges säkerhet. Därför anser utskottet att det finns ett stort behov av att ta fram lagstiftning för att kontrollera uppköpsförsöken. De ekonomiska effekterna av coronapandemin utgör en reell utmaning och frågan om att kunna skydda totalförvarsintressen är därför tidskritisk. Att inte ha ett adekvat regelverk för att granska och ytterst hindra utländska direktinvesteringar som skulle kunna hota nationella svenska säkerhetsintressen utgör en påtaglig risk. Utskottet har vid flera tillfällen understrukit behovet av att på olika sätt och genom olika typer av åtgärder förbättra skyddet för totalförvarsintressen. Det är därför positivt att regeringen redan nu vidtar flera åtgärder som ger ett skydd ur totalförvarssynpunkt. Utskottet anser att det är nödvändigt att både förstå de strategiska motiv som kan ligga bakom vissa utländska investeringar och att kunna vidta nödvändiga åtgärder för att skydda svenska totalförvarsintressen.

Utskottet välkomnar därför regeringens förslag om att införa skyldigheter för en verksamhetsutövare som avser att överlåta säkerhetskänslig verksamhet eller egendom som har betydelse för Sveriges säkerhet eller ett för Sverige förpliktande internationellt åtagande om säkerhetsskydd. Utskottet anser att arbetet är tidskritiskt och betonar vikten av att åtgärderna får en sådan utformning att de blir effektiva ur ett totalförvarsperspektiv.

Härutöver anser utskottet att tydliga tidsgränser för samrådsförandet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet kan vara en styrka. Det skapar förutsägbarhet i systemet för de aktörer som är påverkade och det finns därför skäl att överväga att införa en borte tidsgräns för när en samrådsmyndighet ska fatta beslut om en överlåtelse.

Utskottet kan vidare konstatera att det inte finns någon tydlig definition av vad begreppet Sveriges säkerhet konkret innebär. Detta innebär att flera verksamheter och eventuella överlåtelser kan komma att befinna sig i en gråzon vid bedömningen av om de ska vara föremål för samråd. Eftersom Sveriges säkerhet är ett brett begrepp som innefattar mer än bara strikta militära intressen bedömer utskottet att regeringen bör säkerställa att det finns möjligheter för verksamhetsutövare att få stöd och vägledning t.ex. i form av en dialog med samrådsmyndigheterna och genom generella riktlinjer att förhålla sig till vid överlåtelse av säkerhetskänslig verksamhet.

Som regeringen påpekar i propositionen kan de nu föreslagna bestämmelserna och regelverken om krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden komma att få delvis överlappande tillämpningsområden. Enligt utskottets mening kan risken inte uteslutas att motstridiga bedömningar kan komma att göras utifrån de olika regelverken. Det vore av flera skäl olyckligt om det skulle uppstå osäkerheter kring vilken lagstiftning som är tillämplig och om detta ytterst skulle leda till olikheter i de bedömningar som görs. Utskottet menar därför att ett i det här avseendet ensat regelverk skulle ha ett mervärde.

Med det ovan anförda föreslår utskottet att justitieukskottet tillstyrker regeringens förslag samt yrkandena 1, 3 och 5 i kommittémotion 2020/21:3729 (M).

När det gäller yrkandet i motion 2020/21:3724 (C) anser utskottet att resultatet av regeringens fortsatta arbete med att utveckla regelverket bör avvaktas innan riksdagen vidtar några åtgärder. Utskottet föreslår därför att justitieukskottet avstyrker motionen.

I övrigt har utskottet inte något ytterligare att anföra med anledning av propositionen.

Utrikesutskottets yttrande

Utrikesutskottet har yttrat sig över propositionen i de delar som berör utrikesutskottets beredningsområde och över kommittémotion 2020/21:3729 av Johan Forsell m.fl. (M) yrkandena 2, 3 och 5 och motion 2020/21:3724 av Johan Hedin (C). I yttrandet anför utrikesutskottet bl.a. följande:

Utskottet hänvisar i frågan till sina ställningstaganden i betänkningarna 2019/20:UU11 Strategisk exportkontroll 2019 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden, 2019/20:UU18 Granskning av utländska direktinvesteringar och 2020/21:UU3 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om utländska direktinvesteringar.

Utskottet har, bl.a. genom ett tillkännagivande till regeringen i form av ett utskottsinitiativ, understrukit att arbetet med att utforma ett komplett regelverk för granskning av direktinvesteringar är tidskritiskt och bör ske skyndsamt. Utskottet har också betonat vikten av samarbete mellan myndigheter i denna fråga. Vidare har utskottet påtalat betydelsen av att säkerställa möjligheten till fria och oberoende medier i hela Sverige. Den fråga som tas upp i en motion om totalförsvarets intressen behandlas delvis i betänkande 2020/21:UU3 där vikten av att bevaka att mark och byggnader för totalförsvarets intressen inte påverkas negativt av en eventuell utländsk direktinvestering understryks.

Utskottet konstaterar att riksdagen den 28 februari 2018 biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut i betänkande 2017/18:UU9, vilket innebär att regeringens förslag om skärpt exportkontroll av krigsmateriel antogs (rskr. 2017/18:163). Det nya regelverket trädde i kraft den 15 april 2018 och har därmed varit i kraft i drygt två år. Utskottet konstaterar att regelverket följs upp och utvärderas löpande, bl.a. genom riksdagens behandling av regeringens årliga skrivelse till regeringen och genom samråden med Exportkontrollrådet (EKR). Utskottet vill, som framförs i en av motionerna, understryka vikten av att göra en översyn av ev. konsekvenser av att ISP som myndighet får olika roller vad gäller exportkontrolllagstiftningen respektive säkerhetsskyddslagstiftningen. Utskottet ser i sammanhanget inget behov av en översyn av regelverket om exportkontroll av krigsmateriel. Regeringen bör också säkerställa att de

verksamheter som berörs av den föreslagna lagstiftningen får den vägledning som behövs för att lagstiftningens intentioner ska uppnås.

Utskottet anser att justitieutskottet bör tillstyrka regeringens förslag till lag om ändring i säkerhetsskyddslagen (2018:585) med de skäl som anförs i propositionen. Utskottet anser att motion 2020/21:3729 yrkandena 3 och 5 bör tillstyrkas. Motionerna 2020/21:3729 yrkande 2 och 2020/21:3724 bör avstyrkas med hänvisning till vad som anförs i propositionen och vad utskottet anför.

Utskottets ställningstagande

Överlåtelse av säkerhetskänslig verksamhet eller egendom är en aktuell företeelse som kan få stor inverkan på Sveriges säkerhet. I samband med att viruset som orsakar sjukdomen covid-19 drabbade världen under 2020 uppmärksammades det i olika sammanhang att företag som bedriver säkerhetskänslig verksamhet kan vara särskilt utsatta för förvärvsförsök. Utskottet delar regeringens bedömning att det finns ett stort behov av att kunna ingripa mot överlåtelse som är olämpliga ur säkerhetsskyddspunkt.

Utskottet välkomnar därför regeringens förslag om kompletteringar av säkerhetsskyddslagen avseende överlåtelse av säkerhetskänslig verksamhet, som innebär en uttrycklig skyldighet för verksamhetsutövaren att pröva lämpligheten av en överlåtelse, samråda med en myndighet och som ytterst ger möjlighet för myndigheten att förbjuda en sådan överlåtelse. Utskottet anser sammanfattningsvis att regeringens förslag är ändamålsenligt utformat och att det bör antas.

I fråga om tidsbegränsning av samrådsmyndighetens handläggningstid, bedömer utskottet att en sådan reglering skulle leda till ökad tydlighet och förutsebarhet för verksamhetsutövare som är involverade i processer om överlåtelse av säkerhetskänslig verksamhet. Med beaktande av att sådana processer ofta är tidskritiska och komplexa anser utskottet, i likhet med försvarsutskottet, att förvaltningslagens bestämmelser inte är tillräckliga utan det finns ett behov av att reglera frågan genom en särskild bestämmelse i säkerhetsskyddslagen. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motion 2020/21:3729 (M) yrkande 1.

När det gäller överklagandeinstans för olika typer av beslut menar utskottet att de bedömningar som görs i propositionen är väl avvägda. Utskottet anser att handläggningen av överklaganden av samrådsmyndighetens beslut om föreläggande bör koncentreras till en domstol, och att denna lämpligen bör vara Förvaltningsrätten i Stockholm. Utskottet delar regeringens bedömning att parallella processer, i den mån de alls kommer att uppkomma, kan hanteras genom sedvanliga handläggningsåtgärder, t.ex. beslut om vilandeförklaring. Utskottet avstyrker därför motion 2020/21:3729 (M) yrkande 4.

Vidare konstaterar utskottet att det i vissa fall kan vara svårt för den enskilde verksamhetsutövaren att bedöma om en viss överlåtelse omfattas av samrådsskyldigheten, bl.a. på grund av svårigheter att tolka innebörden av begreppet "Sveriges säkerhet". Därför anser utskottet, i likhet med försvarsutskottet och utrikesutskottet, att det är viktigt att säkerställa att det

finns goda möjligheter för berörda verksamhetsutövare att få stöd i form av dialog med samrådsmyndigheten och vägledning, t.ex. i form av generella riktlinjer. Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motion 2020/21:3729 (M) yrkande 3.

De föreslagna reglerna i säkerhetsskyddslagen och befintliga regelverk om krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden kan komma att få delvis överlappande tillämpningsområden. Intresset av att värna Sveriges säkerhet beaktas alltså redan vid tillståndsgivning när det gäller krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att sådana överlåtelser bör kunna undantas från skyldigheterna enligt säkerhetsskyddslagen och konstaterar att regeringen kan åstadkomma ett sådant generellt undantag genom att meddela föreskrift om detta. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns skäl att ta initiativ till en särskild översyn av förslagens konsekvenser för den svenska försvarsindustrin och dess möjligheter att kunna exportera sina produkter och tjänster. Utskottet gör således i denna fråga en annan bedömning än försvarsutskottet och utrikesutskottet. Utskottet avstyrker därför motion 2020/21:3729 (M) yrkande 5.

De nu föreslagna kompletteringarna av säkerhetsskyddslagen är enligt regeringen ett första steg mot en bredare och permanent reglering på området. I propositionen anges att regeringen avser att återkomma till resterande förslag i betänkandet Kompletteringar till den nya säkerhetsskyddslagen (SOU 2018:82) samt till frågan om granskning av utländska direktinvesteringar och om hur säkerhetsskyddslagstiftningen ska förhålla sig till detta när Direktinvesteringsutredningen slutredovisat sitt uppdrag. Utskottet, som konstaterar att betänkandet Förbättrat skydd för totalförsvaret (SOU 2018:82) för närvarande bereds inom Regeringskansliet, är inte nu berett att ta initiativ till att regeringen ska behandla förslagen inom ramen för samma lagstiftningsärende. Utskottet anser inte heller att det finns skäl i detta tidiga skede att ta initiativ till att inrätta en kontaktpunktsansvarsfunktion för ISP i fråga om överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet. Utskottet avstyrker därför motionerna 2020/21:3724 (C) samt 2020/21:3729 (M) yrkande 2.

Slutligen har utskottet inget att invända mot regeringens redovisning av tillkännagivandet ovan.

Reservationer

1. **Överklagandeinstans, punkt 3 (M, KD)**

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Louise Meijer (M), Ellen Juntti (M) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3729 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att överklaganden av samrådsmyndighetens förelägganden ska prövas av regeringen. Enligt vår mening bör tolkningar av eventuella implikationer för Sveriges säkerhet göras av regeringen och inte av en domstol. Därigenom undviks risken för två parallella processer om samma sak hos regeringen och en domstol.

2. **Ett enhetligt regelverk för krigsmateriel m.m., punkt 5 (M, C, KD, L)**

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Louise Meijer (M), Johan Hedin (C), Ellen Juntti (M), Johan Pehrson (L) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3729 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

De föreslagna reglerna i säkerhetsskyddslagen och de befintliga regelverken om krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden kan komma att få delvis överlappande tillämpningsområden, vilket bl.a. ISP har uppmärksammat. Det vore enligt vår mening olyckligt om det råder

osäkerheter kring vilken lagstiftning som är tillämplig, eller om det ytterst leder till olikheter i bedömningarna som görs. Försvarsindustrin är särskilt beroende av förutsägbara spelregler och att kunna göra åtaganden som sträcker sig över lång tid, inte sällan över flera decennier. Vi vill därför att det görs en särskild översyn av förslagets konsekvenser för den svenska försvarsindustrin och dess möjligheter att kunna exportera sina produkter och tjänster.

3. En heltäckande reglering av säkerhetskänslig verksamhet, punkt 6 (M, C, KD)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Louise Meijer (M), Johan Hedin (C), Ellen Juntti (M) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3724 av Johan Hedin (C).

Ställningstagande

Vi välkomnar att regeringen avser att återkomma med ytterligare reglering, men vill att regeringen också inkluderar förslag från betänkandet Förbättrat skydd för totalförsvaret (SOU 2019:34), som bl.a. innehåller totalförsvarsrisker kopplat till kontroll över egendom inom vissa geografiska områden. Genom utvalda förvärv eller nyttjanden av egendom i Sverige kan främmande makt försvåra svensk försvarsverksamhet, utöva olaglig underrättelseverksamhet eller på annat sätt stödja en verksamhet som är riktad mot Sveriges säkerhet. Detta måste enligt vår mening regleras. Förslagen som Kommittén för förbättrat skydd för totalförsvarsverksamhet har lagt fram skulle enligt vår uppfattning ge Sverige en nödvändig och mer heltäckande reglering på området.

4. Ett samlat ansvar som kontaktpunkt, punkt 7 (M, KD)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Louise Meijer (M), Ellen Juntti (M) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3729 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

ISP är kontaktpunkt gentemot andra medlemsstater enligt EU-förordningen om utländska direktinvesteringar. Vi vill ge ISP i uppdrag att vara kontaktpunkt även när det gäller överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet, i syfte att ensa de två förfarandena. Genom att få ett kontaktpunktsansvar även för säkerhetskänslig verksamhet är det vår uppfattning att ISP skulle få en övergripande lägesbild samtidigt som förfarandet förenklas, även om själva samrådet genomförs av andra myndigheter.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2020/21:13 Åtgärder till skydd för Sveriges säkerhet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i säkerhetsskyddslagen (2018:585).

Följdmotionerna

2020/21:3724 av Johan Hedin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige behöver en heltäckande reglering av säkerhetsskyddskänslig verksamhet som också innehåller de förslag som Kommittén för förbättrat skydd för totalförsvarsverksamhet lagt fram, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:3729 av Johan Forssell m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att införa en borte tidsgräns för när en samrådsmyndighet ska fatta beslut om en överlåtelse och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge ISP ett samlat ansvar kontaktpunkt för utländska direktinvesteringar och överlåtelse av säkerhetskänslig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bättre möjligheter till stöd och vägledning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att överklaga till regeringen i stället för en förvaltningsdomstol och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett ensat regelverk för krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i
säkerhetsskyddslagen (2018:585)

Härigenom föreskrivs i fråga om säkerhetsskyddslagen (2018:585)

dels att nuvarande 2 kap. 7 § ska betecknas 2 kap. 15 §,

dels att 1 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 2 kap. 7 § ska sättas närmast före 2 kap. 15 §,

dels att det ska införas nio nya paragrafer, 2 kap. 7–14 och 16 §§, och närmast före 2 kap. 7–9, 12–14 och 16 §§ nya rubriker av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***1 kap.**

1 §

Denna lag gäller för den som till någon del bedriver verksamhet som är av betydelse för Sveriges säkerhet eller som omfattas av ett för Sverige förpliktande internationellt åtagande om säkerhetsskydd (säkerhetskänslig verksamhet).

I lagen finns också bestämmelser om internationell samverkan i övrigt på säkerhetsskyddsområdet.

Denna lag gäller för den som till någon del bedriver verksamhet som är av betydelse för Sveriges säkerhet eller som omfattas av ett för Sverige förpliktande internationellt åtagande om säkerhetsskydd (säkerhetskänslig verksamhet).

I lagen finns också bestämmelser som gäller den som avser att överlåta aktier eller andelar i säkerhetskänslig verksamhet och om internationell samverkan på säkerhetsskyddsområdet.

2 kap.***Överlåtelse av säkerhetskänslig verksamhet och viss egendom***

7 §

En verksamhetsutövare ska göra en särskild säkerhetsskyddsbedömning och lämplighetsprövning enligt 8 § och samråda enligt 9 §, om verksamhetsutövaren avser att överlåta

1. hela eller någon del av den säkerhetskänsliga verksamheten, eller

2. egendom som har betydelse för Sveriges säkerhet eller ett för Sverige förpliktande internationellt åtagande om säkerhetsskydd.

Första stycket gäller inte för överlåtelser av fast egendom.

Regeringen får meddela föreskrifter om ytterligare undantag från första stycket. Om det finns särskilda skäl får regeringen också besluta om sådana undantag i enskilda fall.

Särskild säkerhetsskyddsbedömning och lämplighetsprövning

8 §

Innan ett förfarande för sådan överlåtelse som avses i 7 § inleds ska verksamhetsutövaren genom en särskild säkerhetsskyddsbedömning identifiera vilka säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller vilken säkerhets känslig verksamhet i övrigt som förvärvaren kan få tillgång till och som kräver säkerhetsskydd.

Med utgångspunkt i den särskilda säkerhetsskyddsbedömningen och övriga omständigheter ska verksamhetsutövaren pröva om överlåtelser är lämplig från säkerhetsskyddssynpunkt.

Den särskilda säkerhetsskyddsbedömningen och lämplighetsprövningen ska dokumenteras.

Om lämplighetsprövningen leder till bedömningen att överlåtelser är olämplig från säkerhetsskyddssynpunkt, får överlåtelser inte genomföras.

Samråd, förelägganden och förbud

9 §

Om lämplighetsprövningen enligt 8 § leder till bedömningen att överlåtelser inte är olämplig från säkerhetsskyddssynpunkt, ska verksamhetsutövaren samråda med den myndighet som regeringen bestämmer (samrådsmyndigheten).

Samrådsmyndigheten får besluta att förelägga verksamhetsutövaren att vidta åtgärder för att fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Skyldigheten att samråda och det som anges i andra stycket om verksamhetsutövaren gäller även den som avser att överlåta aktier eller andelar i säkerhetskänslig verksamhet, dock inte aktier i aktiebolag som är publika enligt aktiebolagslagen (2005:551).

10 §

Om överlåtaren inte samråder med samrådsmyndigheten trots att det finns en skyldighet att göra det, får myndigheten inleda samrådet.

11 §

Om ett beslut om föreläggande enligt 9 § inte följs eller om överlåtelsen är olämplig från säkerhetsskyddssynpunkt även om ytterligare åtgärder vidtas, får samrådsmyndigheten besluta att överlåtelsen inte får genomföras (förbud).

Ogiltighet och förbud i efterhand

12 §

En överlåtelse i strid med ett förbud enligt 11 § är ogiltig.

Om en överlåtelse har genomförts utan samråd enligt 9 eller 10 § och förutsättningarna för ett förbud enligt 11 § är uppfyllda, får samrådsmyndigheten i efterhand besluta om ett sådant förbud. Överlåtelsen är då ogiltig.

Förelägganden vid ogiltighet

13 §

Om en överlåtelse är ogiltig enligt 12 § får samrådsmyndigheten besluta om de

förelägganden mot överlåtaren och förvärvaren som behövs för att förhindra skada för Sveriges säkerhet.

Ett sådant beslut om föreläggande får förenas med vite.

Upplysningsskyldighet

14 §

En verksamhetsutövare som avser att överlåta hela eller någon del av den säkerhetskänsliga verksamheten ska upplysa förvärvaren om att denna lag gäller för verksamheten. En sådan upplysning ska innehålla information om de skyldigheter som enligt 2 kap. 1 § gäller för den som är ansvarig för en säkerhetskänslig verksamhet.

Överklagande

16 §

Beslut om föreläggande enligt 9 § får överklagas till Förvaltningsrätten i Stockholm. När ett sådant beslut överklagas är samrådsmyndigheten motpart. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Beslut om förbud enligt 11 eller 12 § andra stycket och föreläggande enligt 13 § får överklagas till regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

BILAGA 3

Försvarsutskottets yttrande 2020/21:FöU2y

Åtgärder till skydd för Sveriges säkerhet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet

Till justitieutskottet

Justitieutskottet har gett försvarsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2020/21:13 Åtgärder till skydd för Sveriges säkerhet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet och motioner i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Utskottet tar i yttrandet upp förslagen i propositionen och i motionerna 2020/21:3729 av Johan Forsell m.fl. (M) yrkandena 1, 3 och 5 samt 2020/21:3724 av Johan Hedin (C).

Utskottet föreslår att justitieutskottet tillstyrker förslagen i regeringens proposition och yrkandena 1, 3 och 5 i kommittémotion 2020/21:3729 (M). Utskottet föreslår att justitieutskottet avstyrker förslaget i motion 2020/21:3724 (C).

I yttrandet finns två avvikande meningar (SD, C).

Utskottets överväganden

Propositionen

För att stärka skyddet för Sveriges säkerhet föreslår regeringen kompletteringar av säkerhetsskyddslagen (2018:585). Förslagen i propositionen innebär bl.a. följande:

- Verksamhetsutövare som avser att överlåta säkerhetskänslig verksamhet eller viss egendom ska vara skyldiga att genomföra en särskild säkerhetsskyddsbedömning och en lämplighetsprövning.
- Verksamhetsutövare ska vara skyldiga att inför överlåtelsen samråda med en samrådsmyndighet.
- Samrådsmyndigheten ska få möjlighet att förelägga verksamhetsutövare att vidta åtgärder för att uppfylla sina skyldigheter enligt lagen och ytterst besluta att en överlåtelse inte får genomföras (förbud).
- En överlåtelse i strid med ett förbud ska vara ogiltig.

Regeringen föreslår att lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2021.

Motionerna

I ärendet har Johan Forssell m.fl. (M) lämnat förslag i kommittémotion 2020/21:3729. Utskottet begränsar sitt yttrande till följande förslag om tillkännagivanden till regeringen:

- Om att överväga att införa en bortre tidsgräns för när en samrådsmyndighet ska fatta beslut om en överlåtelse (yrkande 1)
- Om bättre möjligheter till stöd och vägledning för de verksamhetsutövare som berörs av bestämmelserna (yrkande 3)
- Om ett ensat regelverk för krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden (yrkande 5).

I motion 2020/21:3724 av Johan Hedin (C) yrkar motionären att riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige behöver en heltäckande reglering av säkerhetsskyddskänslig verksamhet som också innehåller de förslag som Kommittén för förbättrat skydd för totalförsvarsverksamhet lagt fram.

Utskottets ställningstagande

När utländska aktörer försöker förvärva svenska företag som bedriver säkerhetskänslig verksamhet eller utvecklar känsliga teknologier kan det innebära risker för Sveriges säkerhet. Därför anser utskottet att det finns ett stort behov av att ta fram lagstiftning för att kontrollera uppköpsförsöken. De ekonomiska effekterna av coronapandemin utgör en reell utmaning och frågan

om att kunna skydda totalförvarsintressen är därför tidskritisk. Att inte ha ett adekvat regelverk för att granska och ytterst hindra utländska direktinvesteringar som skulle kunna hota nationella svenska säkerhetsintressen utgör en påtaglig risk. Utskottet har vid flera tillfällen understrukit behovet av att på olika sätt och genom olika typer av åtgärder förbättra skyddet för totalförvarsintressen. Det är därför positivt att regeringen redan nu vidtar flera åtgärder som ger ett skydd ur totalförvarssynpunkt. Utskottet anser att det är nödvändigt att både förstå de strategiska motiv som kan ligga bakom vissa utländska investeringar och att kunna vidta nödvändiga åtgärder för att skydda svenska totalförvarsintressen.

Utskottet välkomnar därför regeringens förslag om att införa skyldigheter för en verksamhetsutövare som avser att överlåta säkerhetskänslig verksamhet eller egendom som har betydelse för Sveriges säkerhet eller ett för Sverige förpliktande internationellt åtagande om säkerhetsskydd. Utskottet anser att arbetet är tidskritiskt och betonar vikten av att åtgärderna får en sådan utformning att de blir effektiva ur ett totalförvarsperspektiv.

Härutöver anser utskottet att tydliga tidsgränser för samrådsförfarandet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet kan vara en styrka. Det skapar förutsägbarhet i systemet för de aktörer som är påverkade och det finns därför skäl att överväga att införa en bortre tidsgräns för när en samrådsmyndighet ska fatta beslut om en överlåtelse.

Utskottet kan vidare konstatera att det inte finns någon tydlig definition av vad begreppet Sveriges säkerhet konkret innebär. Detta innebär att flera verksamheter och eventuella överlåtelser kan komma att befinna sig i en gråzon vid bedömningen av om de ska vara föremål för samråd. Eftersom Sveriges säkerhet är ett brett begrepp som innefattar mer än bara strikta militära intressen bedömer utskottet att regeringen bör säkerställa att det finns möjligheter för verksamhetsutövare att få stöd och vägledning t.ex. i form av en dialog med samrådsmyndigheterna och genom generella riktlinjer att förhålla sig till vid överlåtelse av säkerhetskänslig verksamhet.

Som regeringen påpekar i propositionen kan de nu föreslagna bestämmelserna och regelverken om krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden komma att få delvis överlappande tillämpningsområden. Enligt utskottets mening kan risken inte uteslutas att motstridiga bedömningar kan komma att göras utifrån de olika regelverken. Det vore av flera skäl olyckligt om det skulle uppstå osäkerheter kring vilken lagstiftning som är tillämplig och om detta ytterst skulle leda till olikheter i de bedömningar som görs. Utskottet menar därför att ett i det här avseendet ensat regelverk skulle ha ett mervärde.

Med det ovan anförda föreslår utskottet att justitieutskottet tillstyrker regeringens förslag samt yrkandena 1, 3 och 5 i kommittémotion 2020/21:3729 (M).

När det gäller yrkandet i motion 2020/21:3724 (C) anser utskottet att resultatet av regeringens fortsatta arbete med att utveckla regelverket bör

avvaktas innan riksdagen vidtar några åtgärder. Utskottet föreslår därför att justitieutskottet avstyrker motionen.

I övrigt har utskottet inte något ytterligare att anföra med anledning av propositionen.

Stockholm den 10 november 2020

På försvarsutskottets vägnar

Pål Jonson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Pål Jonson (M), Niklas Karlsson (S), Paula Holmqvist (S), Jan R Andersson (M), Roger Richthoff (SD), Mattias Ottosson (S), Daniel Bäckström (C), Hanna Gunnarsson (V), Jörgen Berglund (M), Sven-Olof Sällström (SD), Kalle Olsson (S), Mikael Oscarsson (KD), Alexandra Völker (S), Allan Widman (L), Caroline Nordengrip (SD), Elisabeth Falkhaven (MP) och Alexandra Anstrell (M).

Avvikande meningar

1. Åtgärder till skydd för Sveriges säkerhet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet (SD)

Roger Richthoff (SD), Sven-Olof Sällström (SD) och Caroline Nordengrip (SD) anför:

Vi står bakom det utskottet anför om åtgärder som ger ett skydd ur totalförsvarsynpunkt och delar utskottets bedömning när det gäller förslagen i propositionen och tre av de fyra motionsyrkanden som utskottet yttrar sig över.

I motion 2020/21:3729 (M) yrkande 5 lämnar dock motionärerna ett förslag om att regelverket för krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden borde ensas. Eftersom vår bedömning är att förutsättningarna skiljer sig mellan krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden ser vi den nuvarande lagstiftningen som ändamålsenlig och vi anser därför att utskottet bör avstyrka förslaget.

I övrigt har vi inte något ytterligare att anföra.

2. Åtgärder till skydd för Sveriges säkerhet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet (C)

Daniel Bäckström (C) anför:

Det är bra att regeringen nu tar ett första steg mot en bred och permanent reglering av överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet och viss egendom av betydelse för Sveriges säkerhet. Samtidigt vill jag betona vikten av att Sverige får en heltäckande reglering av säkerhetsskyddskänslig verksamhet som också innehåller de förslag som Kommittén för förbättrat skydd för totalförsvarsverksamhet lagt fram, dvs. bl.a. totalförsvarsrisker kopplat till kontroll över egendom inom vissa geografiska områden.

Genom det förslag som nu ligger på riksdagens bord genomför regeringen endast delar av betänkandet Kompletteringar till den nya säkerhetsskyddslagen (SOU 2018:82) och skriver att man avser att återkomma till resterande förslag i betänkandet. Regeringen bekräftar även att det finns behov av att framöver också återkomma till frågan om granskning av utländska direktinvesteringar och om hur säkerhetsskyddslagstiftningen ska förhålla sig till detta när Direktinvesteringsutredningen slutredovisar sitt uppdrag. Jag står bakom det utskottet anför men anser samtidigt att Direktinvesteringsutredningen bör påskynda sitt arbete och vill påminna om att medier är ett av fem identifierade områden som bedöms vara skyddsvärda. Mot denna

bakgrund anser jag att justitieutskottet även bör tillstyrka motion 2020/21:3724 (C).

BILAGA 4

Utrikesutskottets yttrande

RIKSDAGEN
UTRIKESUTSKOTTET

Utdrag ur
PROTOKOLL **UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2020/21:11**

UTKAST
DATUM 2020-11-10

§ 3 Åtgärder till skydd för Sveriges säkerhet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet

Utskottet fortsatte behandlingen av fråga om yttrande till justitieutskottet över proposition 2020/21:13 Åtgärder till skydd för Sveriges säkerhet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet och följdmotioner. Utskottet beslutade att yttra sig över propositionen och motionerna 2020/21:3729 av Johan Forsell m.fl. (M) yrkandena 2, 3 och 5 och 2020/21:3724 av Johan Hedin (C) genom följande protokollsanteckning.

Regeringen föreslår i propositionen kompletteringar av säkerhetsskyddslagen (2018:585). Förslaget innebär bland annat att verksamhetsutövare som avser att överlåta säkerhetskänslig verksamhet eller viss egendom ska vara skyldiga att genomföra en särskild säkerhetsskyddsbedömning och en lämplighetsprövning. Verksamhetsutövare ska vara skyldiga att inför överlåtelsen samråda med en samrådsmyndighet. Samrådsmyndigheten ska få möjlighet att förelägga verksamhetsutövare att vidta åtgärder för att uppfylla sina skyldigheter enligt lagen och ytterst besluta att en överlåtelse inte får genomföras (förbud). En överlåtelse i strid med ett förbud ska vara ogiltig. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2021.

Utskottet hänvisar i frågan till sina ställningstaganden i betänkandena 2019/20:UU11 Strategisk exportkontroll 2019 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden, 2019/20:UU18 Granskning av utländska direktinvesteringar och 2020/21:UU3 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om utländska direktinvesteringar.

Utskottet har, bl.a. genom ett tillkännagivande till regeringen i form av ett utskottsinitiativ, understrukt att arbetet med att utforma ett komplett regelverk för granskning av direktinvesteringar är tidskritiskt och bör ske skyndsamt. Utskottet har också betonat

vikten av samarbete mellan myndigheter i denna fråga. Vidare har utskottet påtalat betydelsen av att säkerställa möjligheten till fria och oberoende medier i hela Sverige. Den fråga som tas upp i en motion om totalförsvarets intressen behandlas delvis i betänkande 2020/21:UU3 där vikten av att bevaka att mark och byggnader för totalförsvarets intressen inte påverkas negativt av en eventuell utländsk direktinvestering understryks.

Utskottet konstaterar att riksdagen den 28 februari 2018 biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut i betänkande 2017/18:UU9, vilket innebär att regeringens förslag om skärpt exportkontroll av krigsmateriel antogs (rskr. 2017/18:163). Det nya regelverket trädde i kraft den 15 april 2018 och har därmed varit i kraft i drygt två år. Utskottet konstaterar att regelverket följs upp och utvärderas löpande, bl.a. genom riksdagens behandling av regeringens årliga skrivelse till regeringen och genom samråden med Exportkontrollrådet (EKR). Utskottet vill, som framförs i en av motionerna, understryka vikten av att göra en översyn av ev. konsekvenser av att ISP som myndighet får olika roller vad gäller exportkontrollagstiftningen respektive säkerhetsskyddslagstiftningen. Utskottet ser i sammanhanget inget behov av en översyn av regelverket om exportkontroll av krigsmateriel. Regeringen bör också säkerställa att de verksamheter som berörs av den föreslagna lagstiftningen får den vägledning som behövs för att lagstiftningens intentioner ska uppnås.

Utskottet anser att justitieutskottet bör tillstyrka regeringens förslag till lag om ändring i säkerhetsskyddslagen (2018:585) med de skäl som anförs i propositionen. Utskottet anser att motion 2020/21:3729 yrkandena 3 och 5 bör tillstyrkas. Motionerna 2020/21:3729 yrkande 2 och 2020/21:3724 bör avstyrkas med hänvisning till vad som anförs i propositionen och vad utskottet anför.

Följande avvikande meningar mot beslutet anmälades.
SD-ledamöterna avstyrker motion 2020/21:3729 yrkande 5, men står i övrigt bakom utskottets beslut.
C-ledamöterna tillstyrker motion 2020/21:3724, men står i övrigt bakom utskottets beslut.

Denna paragraf förklarades omedelbart justerad.

Vid protokollet
Malin Emmoth

Rätt utdraget intygar:
Anne-Charlotte Gramén

Exp. per e-post 2020-11-10 till JU